

KÖNYVTÁRSZEMÉLY

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTIK: DR. KUN BÉLA ÉS DR. RÉVÉSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Nőnevelésünk.

Református egyházi közéletünkben újra, meg újra feltör az a fájdalmas tény, hogy egyházunk még mindig nincs abban a kedvező helyzetben, hogy társadalma minden rétegének, különösen leánynövendékeit, nem tudja a kívánalmaknak megfelelő református nevelésben részesíteni. Röviden mondjuk meg: nincsen egy magasabb igényeknek megfelelő, internátussal ellátott nőiskolánk.

Sietek kijelenteni, hogy leányiskoláinkkal szemben nem a nevelés, vagy a tanítás szempontjából merülnek fel kifogások, hanem egyetlen hiányossága az, hogy nem teljesen elégítik ki az előkelőbb, a vagyonosabb szülők és gyermekek igényeit. A mi iskoláink teljesen demokratikusak. De az egyházak által fenntartott iskolák nem is lehetnek mások. Ezekbe fel kell venni minden rendű és rangú gyermeket s azoknak és az internátusok nevelési módjának olyanoknak kell lenniök, hogy azok úgy szellemi, mint anyagi tekintetben a középosztály igényeinek legyenek megfelelők.

Égető szükségünk van azonban olyan református leányiskolára is, amely a vagyonosabb s előkelőbb egyháztagjaink igényeit is kielégíti.

Megdöbbenő az, hogy református világi uraink, mily nyugodt lelkiismerettel adják zárdába leányaikat azon a megnyugtató jogcímen, hogy a református egyház nőiskolái nem adnak elég előkelő nevelést azoknak. A tapasztalat szerint az előkelő nevelés sokszor elmarad, de kapnak helyette olyan szellemet, amely legjobb esetben elidegeníti leányaikat a református egyháztól, a rosszabbik s a legtöbb esetben pedig férjhezmenetelükkor reversalist adnak, sőt ki is térnek.

Szükségünk lenne azért egy olyan református nőiskolára, amelyik csak az ilyen magasabb igények kielégítésére szolgálna.

Erre van nekem egy „szerénytelen” indítványom.

Amikor a református lelkipásztorok érezték, hogy árván maradó gyermekeiknek nincs egy hajlékuk, egynéhány apostoli lelkületű társuk gyújtó szavára önmegadóztatással két árvaházat építettek fel.

Ami a szegény, vagyontalan lelkipásztoroknak sikerült, miért ne tehetnék azt meg az ország vagyonos reformátusai.

A Bethlenek, a Perényiek, a Lorántffyak, a Mikók, a Kunn Kocsárdok maguk állítottak a szegények részére főiskolákat. A mai vagyonosok összeállva nem tudnának a saját gyermekeik számára építeni *egy* iskolát?! Olyat, amilyen az ő igényeiknek megfelel.

A régi patronusok külföldön neveltettek az eklézsiáknak papokat és tanítókat. Ez a jó világ elmúlt. De saját gyermekeiknek református szellemben való felnevelése az ő szent kötelességük marad.

Fájdalom, hány gyermektelen mágnás van! Örökké emlékezetessé tenné nevét ezek közül valaki egy ilyen intézet magalapításával.

Bár ezek között is támadna egy mecénás, vagy pár prófétai buzgóságú lélek, férfi avagy nő, aki ezt a gondolatot magáévá tenné s összehozná s megalkotná az előkelő reformátusok nőnevelő intézetét!

Újfehértó.

Porzolt István.

EGYHÁZ

**Lehet-e, vagy kell-e tartani
ügynevezett utógyászistentiszteletet?...
s ha igen, hogyan?**

Miután az egységes liturgia megállapításánál ez a kérdés teljes mellőzésben részesült, egészen bizonyos, hogy nyílt kérdés marad a jövő számára is, amelyre hivatalos irányítás híjján, egyéni felfogásuk szerint fogják majd keresni a választ nemcsak a lelkipásztorok, hanem a gyülekezeti tagok is. A háború előtti időben mi református lelkipásztorok mereven elzárkóztunk az ügynevezett utógyászistentisztelet tartása elől és mindent elkövettünk, hogy az ilyen gyászmisére emlékeztető szer-tartásról lebeszéljük még azokat is, akik nagyon ragaszkodtak hozzá.

A háború alatt azonban csaknem általánossá lett, hogy a messze harctereken elesett hős katonákért nemcsak együttes vonatkozás-

ban, hanem a gyászolók kívánságára külön-külön is gyászistentiszteleteket, tehát utóistentiszteleteket tartottunk! Így aztán a gyakorlatba vett szokás bekapcsolódott egyházi szertartásaink sorába és sok helyen előfordul ma is. És van rá eset, hogy ha a lelkész ellenzi, az a magatartás az egyébként is érzékeny gyászolók lelkében, — különösen azért, mert a háborús precedensekre ma még mindenki emlékszik, igen sok keserőséggel járó visszatetszést szül! Annyira, hogy a kérdés felett könnyedén napirendre térni alig lehet. Én igen kedves közösgében élek gyülekezetem tagjaival, úgy, hogy a legkényesebb kérdéseket is minden alkalommal könnyen elintéztem. Ennél a kérdésnél azonban nehéz helyzetbe kerültem a híveim felfogásával szemben. Tudniillik én a háborús gyakorlat dacára is, elleneztem az utólagos temetési szertartást, ők pedig ragaszkodtak hozzá és alkalmilag kérték is a szolgálat teljesítését. Természetesen én mindent elkövettem, hogy a visszautasítás ne okozzon kellemetlenséget. A jelentkezőt visszaküldtem a családhoz, vagy én magam beszéltem velök és nyugtatgattam őket több-kevesebb sikerrel. Míg végre egy eset, az elvi álláspontom feladására kényszerített. És nemcsak arról győzött meg, hogy utótemetést lehet, sőt kell tartani, hanem véleményem szerint eldöntötte azt is, hogy hogyan lehet és kell azt megtartani! Az eset a következő: Egy egyszerű földműves párnak három fia volt. A legidősebb a katonaságnál huszárörmester, majd a háborúban tiszthelyettes lett; a másik szintén a huszároknál szakaszvezető. Mikor a harmadik bevonult, a legrövidebb idő alatt, ő lett az újoncok között a század első katonája, s az a vélemény alakult ki róla, hogy különb katona lesz mind a két bátyjánál. Az első „sarzi“ kiosztás előtt azonban váratlanul meghalt, s Nyíregyházán a katonaságnál szokásos pompával eltemették. De amikor a család hazatért, különösen a megtört szívű és buzgó templomszerető szülők nem tudtak megnyugodni és arra kértek, hogy tartsunk Tiszalökön is gyászistentiszteletet. Én persze elleneztem ez alkalommal is és a legidősebb fiút Kórik Gábort, aki nagyon értelmes ember (Móricz Pál szerint „Harctéri levelek kis lányomhoz“ címen a legsikerültebb népies hadi tudósítások írója) nyomatékosan megkértem, hogy nyugtassa meg a szüleit. Imádkozzanak és meg kell erősíteni magukat az imádság erejével, hogy bele tudjanak nyugodni a változhatatlanba! A beszélgetés után látszólag megnyugodva távozott. Kévszóra idő múlva azonban, szüleivel beszélve, ismét visszatért, s a következőket mondta: „Nagytisztelétű úr! Mi nemcsak hirdetjük, hanem hisszük és tudjuk, hogy a lélek drágább a testnél. Szokásos dolog, hogy ha valaki testi betegségben szenved, annak gyógyulásáért, vagy szabadulásáért a lekipásztor, a gyülekezettel együtt imádkozik. Az én szegény szüleimet nem testi, hanem lelki szenvedés verte le és gyötri, a leg-

kisebb és legkedvesebb fiók elvesztése miatt. Mi hozzátartozói, nem tudjuk őket megnyugtatni és megvigasztalni. Tessék szíves lenni a betegekért szokásos módon imádkozni az ő lelki megnyugvásukért és gyógyulásukért, hiszen a lélek drágább a testnél!“

Az elmondottak után meggyőzöttem néztem nyílt, becsületes és mély vallásos érületről beszélő tekintetbe és ezt válaszoltam: „Menjen haza Gábor és mondja meg szegény bánatos lelkű szüleinek, hogy a holnapi istentiszteleten imádkozni fogunk gyógyulásukért.“ Erre megnyugodva távozott és másnap a rendes istentiszteleten megemlékeztem az őket ért nagy csapásról, az annak nyomában fakadt rokasztó lelki szenvedésről és Istennek könyörülő kegyelméért imádkoztunk a fájdalom terhe alatt megtört szívek gyógyulásáért! És én azóta úgy érzem, hogy híveink kívánságára, ahol igazán szívetépő a fájdalom, így lehet és így kell az utótemetést megtartani!

Tiszalök, 1929 december 28.

Bartha László.

KOZELET

Egy harmadik egyházi lapjubileum.

A mi lapunk most lépett az ötvenedik évfolyamába és nagybecsült laptársunk, a Kálvinista Szemle most fejezte be a tizediket. Emez most van legígéretesebb ifjú férfikorában, mi most éljük a szép ősz esztendeit. Kölcsonösen meg kell, hogy becsüljük egymást és bizalommal kell, hogy tekintsünk egymásra. A mi virágzásunk annakidején más színű s talán halványabb volt, mint a Kálvinista Szemléé — de a gyümölcstermésünket akkor sem kellene előtte szégyelnünk, ha egészen bizonyosan tudnók is, hogy az övé negyven év múlva sokkal gazdagabb és értékesebb lesz annál, amilyenre mi most Istenünk jóvoltából visszatekinthetünk. Amit egyébiránt szívünkben kívánunk neki.

Igéretes ifjúság és kezdődő szép öregség azonban egyformán föl kell hogy keljen és meg kell, hogy hajoljon egy pátriárka-korba lépett *harmadik jubiláló laptársunk* előtt, hogy annak orcáját, az Ige parancsa szerint, megbecsüljük.

Ez a kivételesen nagyérdemű német egyházi lap, a *Reformierte Kirchenzeitung* nyolcvanadik esztendejébe lép az idén. Több mint háromnegyed századot egy sajtószervnek ugyanazon legmagasabb eszmény szolgálatában önzetlenül végigdolgozni és végigharcolni: bárhol és bárminő körülmények között is szokatlanul értékes teljesítmény. Mennyivel inkább az egy határozott református irányú egyházi lap részéről azon a Németországon, ahol a kifejezetten református vallási és egyházi élet már az 1817-iki unió előtt aránytalan kisebbségben volt a hatalmas lutheri protestantizmussal szemben, az unió óta pedig valósággal eltörpült számbelileg.

Igen nagy hit és igen nagy szeretet kellett hozzá, hogy a Reformierte Kirchenzeitung, majd a köréje tömörült Reformierter Bund — melynek ma hivatalos lapja — ennek ellenére is magasan tudja tartani a tiszta és következetes biblicitás reformátori irányának, hitéleti és egyházi eszményeinek és egész világnézetének harcoktól megítépett, de mocsoktalan lobogóját. Laptársunknak emberi részről körülbelül döntő érdeme az, hogy a református szellemiség drága javai és ható energiái a Heidelbergi Káté hazájában nemesak veszendőbe nem mentek az úniós liberális kedvezőtlen lelki atmoszféra, nyomása alatt, hanem éppen napjainkban új fényben ragyognak föl az önmagát oly kínosan kereső német protestáns theologiai gondolkodás és vallásos lélek előtt. Legyen ezért a református kereszténység magyar hívői és vallói részéről is mély főhajtással és áldó jókívánsággal üdvözölve!

Erre az üdvözlésre egyébként ez a mi ifjonti erőben viruló és hadakozó veterán német laptársunk magyar részről már csak azért is kiváltképpen rászolgál, mert — legalábbis amióta mi ismerjük — gazdag „Kirchliche Nachrichten“ c. rovatában a világ reformátusságának helyzetéről és eseményeiről adott nagyérdékű beszámolóit között (sőt olykor önálló nagyobb cikkeiben is) Magyarországról és az elszakított magyar református kisebbségek helyzetéről sűrűn szolgál mindig pontos és mindig nagyon jóindulatú híradással. Debrecenben megjelenő egyházi lapjaink külföldi hírelátása iránti lekötelező és áldozatkész testvéri figyelemből pedig e sorok írójának már 9-ik esztendeje küldi a lapot *ingyen* a kiváló szerkesztőség. Nagy elismerésünk és hódoló tisztelgésünk mellett tehát *őszinte hálnk* is beleszól e kedves és ritka nyolc évtizedes sajtójubileumba.

A Reformierte Kirchenzeitungot az 1918—1929. közti súlyos években Dr. theol. Hesse elberfeldi lelkipásztor szerkesztette, a folyó év első számjával pedig Dr. theol. Kolfhaus vlthoi lelkipásztor — eddig is a lap legbuzgóbb s egyik legértékesebb munkatársa — veszi át a szerkesztés gondját. Mindketten úgy tudomány, mint gyakorlati képességek és munkák terén valódi díszai az e tekintetben igen kényes mértékek alatt is megálló német protestáns, közelebbről református lelkipásztori karnak; az utóbbi — akinek jeles Kuyper-könyve magyarra is le van fordítva — egyebek mellett még nagy nyelvtudásával s kiváló külföldi összeköttetései-vel is kitűnik s a nemzetközi református konferenciáknak legújabb időkben állandó értéke. Kettejük fáradhatatlan munkássága — s e mellett főként a református theologia németországi doyenjének, a tudós és bölcs D. Lang Ágostnak állandó segítsége — a világviszonylatban egyházi hetilapnál elérhető legmagasabb színvonalra emelte és azon is tartja és fogja remélhetőleg tartani a megöregedett, de meg nem vénült Reformierte Kirchenzeitungot.

A 79. évfolyam utolsó és a 80. évfolyam első számában teljes, szép elvi összhanggal nyilatkozik a lap eddigi és ezutáni célkitűzéseiről a lelépő szerkesztő és utódja. A Hesse búcsúvételének ez a jellemző címe: „*Einheit — nicht Einerleiheit*“ s hangoztatja, hogy munkába állása is, 11 évvel ezelőtt, ugyanezen tiszta bibliai és evangéliumi programelv alapján történt. Kifejti, hogy a határozott, kemény, meg nem alkuvó református alapálláspontra még egyáltalában nem zárja ki, hogy *egyes* tankérdésekben *többféle* véleménynek is meg ne lehessen egy református lapban az egyenlőképpen jogosult képviselője. Ezek tartoznak egymást békével és alázatosan elhordozni, ha egyszer a Szentírás abszolút és a Heidelbergi Káté relatív normájához valamennyi egyforma hűséggel és szilárdsággal ragaszkodik. Kolfhaus pedig — az őt jellemző eleven, konkrétizáló, szellemes beállítással — fölveti a kérdést: mi legyen a lapnak az a főcélja, amelynek valamennyi többi alája kell rendelni? „Az Isten országát akarjátok építeni? A vallásosságot ápolni? Ethikai vagy szociális munkát akartok végezni? Vagy talán a kereszténységet akarjátok védelmezni? Nem, mind ebből mi egyáltalán semmit sem akarunk. Az élő kereszténység maga megvédi önmagát, másféle „kereszténység“ pedig nem érdemli meg, hogy védjék. Az apologétika veszedelmes és háládatlan mesterség. Ethikai és szociális klubok alakítását hagyjuk meg azoknak, akik még nem tudták megérteni azt, hogy a klubjukat *ők* maguk abban a percben be fogják zárni, amelyik percben alávetik magukat a Krisztus evangéliumának. A vallásosság ápolására teljességgel nincsen időnk; de különben is ehhez a liberális theologia sokkal jobban ért, mint mi orthodoxok, akik a Bibliából meg a hitvallásból megtanultuk, hogy éppen a „vallásos“ ember az, akire különös bizalmatlansággal kell tekinteni. És az Isten országának építése? Erre már igazán nem merünk vállalkozni, hiszen jól tudjuk, hogy mi emberek kifejezetten el vagyunk zárva attól, hogy rendelkezhetnénk az Isten királyi uralma fölött. *A mi célunk tehát csak egy lehet: a bizonyítétevés szolgálata; rámutatni Istenre és az Ő jogára, az Ő törvényére és az Ő evangéliumára; teljes alázatossággal továbbadni azt, amit Ő a maga kijelentéséből mivelünk megláttatott s újra meg újra megláttat; az Ő akaratához semmit hozzá nem tenni és semmit abból el nem venni; teljes szabadsággal tekinteni minden emberi dologra és azokat megmérni az Isten ígéjének mértékével. Mi nem vetünk meg semmiféle tudományos fegyverzetet és semmiféle gyakorlati ügyességet mindaddig, amíg az sértetlen épségben hagyja az Úr Istennek souverain kegyelmét. Bizva abban, hogy Isten építi a maga országát, merünk tovább is megjeleníteni és dicsőséget adni az örökkévaló Királynak.“*

Nem lett volna teljes a magunk jubileumi öröme, ha azt — a nagyobb érdem örvendő

elismerése mellett — meg nem oszthattuk volna a nyolcvan éves Reformierte Kirchenzeitungéval s meg nem fényesíthettük volna a fenti szép szerkesztői kijelentések közlésével és annak a megmondásával, hogy az azokban kifejeződő elvek a mieink is.

R. I.

Pótlás. A fenti cikk már ki volt szedve, amikor tudomást szereztünk egy *negyedik* egyházi lapjubiläumról is a *debreceni theologus-iffjúság hatvanéves Közlönyének* igen érdekes és értékes ünnepi számából. Mondanunk sem kell, hogy a legmelegebb szeretettel fordulunk e harmadik, különösen kedves jubiláló laptársunk felé is és nagy szeretettel kívánjuk neki, hogy a jövőben is teljes mértékben kiaknázhassa azt a nagy kiváltságát, amely egyedül csak ifjúsági és ifjak által szerkesztett sajtószervnek juthat osztályrészébe: t. i. azt, hogy évei számára való minden tekintet nélkül folyvást és változatlanul megmaradhat *fiatalnak!*

EMLEKEZÉSEK

Hogyan lettem a Debr. Prot. Lap munkatársává?

Bocsássanak meg nekem e lap érdemes olvasói, ha ez alkalommal kissé közvetlenebb hangon próbálok írni, mint másszor.

Szerény soraim célja ugyanis az, hogy különösen az ifjabb nemzedék szívében vágyakozást ébresszek arra nézve, hogy az anyaszentegyház falait — legalább néha napján — tollal is próbálják építgetni.

Sok embernél, de saját magamon is tapasztaltam azt, hogy van bennünk bizonyos hajlam a csüggedésre, a lemondásra az élet ezernyi bajai között. S rendkívül jól esik nekünk, ha néha napján, valahol valaki egy kis hitet, reménységet, ambiciózus törekvést gyújt bennünk a saját élete, példája nyomán.

Őszintén írom, hogy diákkoromban még csak eszemágában sem volt, hogy valaha, két sornyi munkát is adjak valamelyik nyomdagépnek.

Karcagi káplánkoromban azonban, az 1903. évben, utamba került egy egyszerű könyvkereskedő, Szódi Miksa bácsi, aki arra kért, hogy a „Nagy-Kúnság“ című lapban írjam le egy épen akkor ott tartott népgyűlés lefolyását.

— Nem értek én az ilyesmihez, kedves Szódi bácsi! — mondtam szerényen.

— Csak tessék leírni! — válaszolt az öreg Szódi — de úgy, ahogy beszélgetni szokott tiszteletes úr.

— Jól van! — gondoltam magamban.

— Én már két nap mulva úgy is megyek Karcagról Makóra segédlelkésznek. Ha nem sikerül a gyűlés referádája, legfeljebb azt mondják a jó kúnok: Fületlen gomb az egész!

Egészen jogosan gondolkozhattam így. Hiszen a kollégiumi önképzőkörök életében nem igen vettem részt soha. Volt ott mindig annyi önkéntes ünnepi szónok, író, cikkíró, óda-pengető, hogy az én szerény munkásságomra nem volt ott kíváncsi soha senkisé.

Még ma is jól emlékezem, hogy az ifjúság ambíciója felett valóságos atyai szeretettel és temérdek intelligenciával örökös professzorunk, dr. Erdöss József, így dorgált meg egy alkalommal: Furcsa emberek vagytok ti itt egynehányan. Nem csináltok semmit abban az önképzőkörben. Olyan jó becsületes, közönséges emberek vagytok.

— Olyanoknak is lenni kell, Nagytiszteletű úr! — válaszoltam szerényen.

Szóval bizonyos aggodalmak között írtam le Szódi bácsi kérésére a karcagi népgyűlés lefolyását.

Még a cikk a nyomdában sem volt, én már a vonaton ültem s utaztam Makó felé. Szóval valósággal menekültem a cikk hatása elől, mint valami bűntény elől.

Pár nap mulva azonban Makón, Szódi bácsitól levelet kaptam. Hogy mi volt abban a levélben, azt már illetlenség volna elmondani. Rettenetes bókok, dicshimnuszok. Sok lett volna egy színésznőnek is.

A levél végén arra kért Szódi bácsi, hogy akármit írok — neki mindegy — csak küldjem hozzá a „Nagy-Kúnság“ részére.

Ekkor az a gondolat érlelődött meg bennem, hogy megpróbálkozom tréfás, humoros elbeszélések írásával. Össze is írtam jó egynéhányat. Küldtem is azokból Szódi bácsinak és más helyekre is. Hallottam is a kritikát, jobb- és balfelől; kedvezőt, kedvezőtlen egyaránt.

A legnaivabb és legőszintébb kritikát egy makói borbélytól hallottam, aki egy ízben így szólt hozzám: Tiszteletes úr! a Makói Hírlapba vasárnaponként ne tessék írni semmit sem. A múlt vasárnap is itt volt Nagy György úr. Amíg borotváltam, mindig a tiszteletes úr mókáin kacagott. Nem akarta letenni a lapot. Egyszer a nagy nevetéstől megvágom az arcát s aztán itt hagy a legjobb kundsáftom.

S a végzet csakugyan olyan formán rendelkezett aztán, amint az én legőszintébb kritikám óhajtotta.

Abba kellett hagynom az újságokban való mókázást. Megválasztottak egy napon a Bega mellé, Magyaritteleire lelkipásztornak.

Itteben aztán észrevettem valamit. Azt nevezetesen, hogy nem lehet mindenki Baksay Sándor. Kiábrándítólag hatott reám az az óriási nemzetiségi tenger, amelynek valósággal a hullámai közé kerültem. Különben is az ittebei ekklezsia, temérdek bajú, exponált ekklezsia volt. Két út állott előttem. Vagy tréfálni, mókázni, humorizálni tovább s elzüllesztteni esetleg önmagammal együtt az ekklezsiát. Vagy megfogni az ekeszarvát s dolgozni az anyaszentegyházért, a magyarságért és önmagamért.

Utamba hozta a kegyelmes ég Temesváron Szabolcska Mihályt, Nagybecskereken néhai jó Vértessy Gyulát. Kedves, őszinte emberek voltak hozzám mindketten. Isten kegyelméből való poeták. Poeták ám, de még sem levegőben járó emberek. Szabolcska például többször elmondotta előttem, hogy nem tudna megélni a papi tisztviselés nélkül, mert hát a költészet nagyon keveset hoz a konyhára. Vértessy szintén így nyilatkozott, mint akkori nagybecskereki tanfelügyelő.

Mit akarok hát én? — gondoltam magamban — sokbajú, vasúttól távol eső ekkleziának egyszerű falusi papja.

Kaptam hatalmas maláriát is. Húsz kilogrammot fogytam egy év alatt. Hiába, a Bega mocsaras tájéka nem szabolcsi levegőn felnőtt embernek való.

Jó lesz itt nem ábrándozni, hanem rálépni a reális élet útjaira — tettem fel egy napon önmagamban. Jerünk azzal a kis technikai készséggel, amire lassanként szert tettem, valamelyik jó, egyszerű, becsületes egyházi újsághoz, amelynél nem kell kilincselni, magas összeköttetésekről álmodozni s olyan pálmák után áhítozni, amit az örökkévaló Isten másnak szánt, határoztam el egy napon komoly szigorúsággal.

Különben is Szabolcska Mihálytól a következő nyilatkozatot hallottam: Nincs jobb, hálásabb, megértőbb publikum, mint a református papság...

Igy zörgettem aztán az 1906. év tavaszán szerény cikkel a Debreceni Protestáns Lap ajtáján. Az akkori szerkesztő, az ifjúság önzetlen barátja, dr. Ferenczy Gyula, a legnagyobb készséggel adott helyet az én szerény dolgozatomnak.

Azóta jó- és balsorsban, szélcsendben és viharban szolgálom tovább e lapot. Természetesen ma már a jelenlegi illusztris szerkesztők nagybecsű bizalmával, jóakarásával.

Igaz, hogy az én kedves Görömbey Péter barátom azt írta nekem húsz évvel ezelőtt: Az egyházi lapokba való írogatás — sovány konc.

Szó sincs róla, sovány konc. De hát az én kedves Péter barátom gondolkozásán is sokat változtatott azóta az idő. Látom például nála azt, hogy az utóbbi időben nagyon sokat jön, megy, fut, fárad az anyaszentegyház ügyei érdekében. Tudom jól azt is, hogy ezekre a dolgokra néha napján rá is fizet. De azért, mégis dolgozik.

Igen, mert érett ember korában rájött ő is arra az igazságra, hogy az a miénk, ami a miénk.

Nincs az az idő, az a fáradság, amit a magyarság lelkét szimbolizáló magyar református Sion meg ne érdemelne tőlünk.

Bárcsak tehetnék érte többet én is, mások is!

Fájdalom, az utóbbi években ami jó, be-

csületes ötven esztendő Debreceni Protestáns Lapunk kissé összezsugorodott.

De éppen ez a felettebb módon való összezsugorodás, a fensőbb, magasabb küldetésnek a jelképe. Ez a mostani kisméretű Debreceni Protestáns Lap, hazánk csonkaságát jelképezi véletlenül is. Jelképezi a mi román, szerb, tót néptestvéreink rettenetes hűtlenségét. Jelképezi a saját betegségünket, élehetlenségünket. Mert, fájdalom, sokszor önmagunknak is ellenségei vagyunk. Üzleti szempontból, jogosulatlan ambícióból kifolyólag új lapokat hívunk életre, hogy azokkal meggyöngítsük avagy megsemmisítsük a régi, kipróbált sajtóorganumokat.

Kicsiny vagy most ötven éves ünnepeden Te is, én jó Debreceni Protestáns Lapom! Kicsiny vagy. De hiszem az Örökkévaló Istent, aki lát, tud mindent s megbüntet bennünket minden igazságtalanságért, s megjutalmaz minden erényt, jóságot, hűséget, szorgalmat, becsületességet, hogy látja a Te sorsodat is. Ha sok bűn terheli is lelkünket, az Örökkévaló Isten előtt van még két szó, eszme, fogalom, amiért irgalmára, könyörületére számíthatunk.

Ez a két szó, eszme, fogalom ennyiből áll: Debrecen — és Protestantizmus.

Baráth Imre.

MEGBESZÉLÉS

Mégegyszer!

E lap 47. számában írott cikkemre olyan válasz érkezett, mely telve van sértegetésekkel és személyeskedéssel. Ha én az efajta sértegetéseknek csak a negyedrészt is elkövettem, tudtomon és szándékomon kívül, úgy érte a legteljesebb tisztelettel bocsánatot kérek. A nekem címzett válasza pedig kötelességemnek tartom megadni a feleletet.

1. Vád ellenem az, hogy egy szavam sincs a gyermekeknek konkrétumok iránti érdeklődéséhez és a náluk sok esetben fellépő kényszerképzetekhez. Ez igaz. Én azonban nem is ezt tettem szóvá. Ettől eltekintve idevonatkozólag megjegyzem, hogy egy, a bibliai személyiségek fictív képeit határozottan kizáró, de geográfiai, topográfiai, ethnográfiai és egyéb tekintetben kimerítő, megbízható bibliai régiségtan a maga szükséges képeivel minden megkívánható református valláspedagógiai követelményt hasznosan és teljesen kielégít. A kényszer-képzetek radikális kiküszöbölése u. i. lehetetlen, mert pl. igen sok ember számára már a nagyapa alakja is kényszer-képzet¹ szorul. Viszont nem tapasztalható, hogy az ilyen valamely izlés szerint kiválasztott élő személyiségről próbálná azt utána festetni. Ha ez méltatlan és kegyelet-

¹ Csodálkozunk, hogy P. K. J. a „képzeti kép” helyett a „kényszerképzet” szót használja. Ez a két fogalom igen messze esik egymástól: A képzeti kép normális, a kényszerképzet beteges lelki tünet.

sértő lenne, ennyi kegyelettel a bibliai személyiségek iránt is lehetünk.

2. Vád ellenem az is, hogy nem akarok vitatkozni biblia nélkül; hogy bibliai alapon álló református keresztyénnek mertem magamat nevezni. E kijelentésemhez Szele Miklós önkényes értelmezést fűz. Érvelésére mi sem jellemzőbb, mint ez a kitétel: „— tényállás az, hogy én most is, a multkor is a bibliából indultam ki; míg ő (t. i. én) egyetlenegy bizonyítékot sem idéz a bibliából — aminthogy nem is idézhet — stb.“ A bibliából kiindulni és idézni valószínűen két dolog, mert Szele Miklós e lap 26., 43., 44. számában közzétett hosszú cikkeiben egyáltalán semmit sem idézett a bibliából. Nem értem tehát miben rejlik cikkeinek bibliai elsőbbsége. Fenti párhuzamát nyilván a laikusoknak szánta. Válaszul adott legutóbbi cikkében (e lap 48. sz.) is, ami idézetet ad, az legfeljebb csak érvelési szabadságát, de korántsem érveinek bibliai alapoottságát, jelentheti. Az ilyen érvelési módszerre valóban jótétemény, ha megmarad „privát fényűzésnek“.

3. Legsúlyosabb vád az, hogy „skolasztikus módjára“ tekintéllyel érvelek, mert a II. helvét hitvallás IV. részére hivatkoztam. Ez a vád úgy fest, mintha a II. helvét hitvallás nem a bibliából vett pro-testatio = bizonyágtétel volna épen a bibliáról. Szele Miklós szembeszegezi a II. helvét hitvallást IV. fejezetében a bibliával, az őskeresztyének emblémáival stb., mintha az azt elfogadók a képek használatának kérdésében sem a biblia igaz értelmezésével, sem a chalcedoni dogma — sem a *ζωνοῦντες ζωοποιῶν* értelmével, sem az őskeresztyének emblémáival, sem a reformáció-korabeli keresztyén felekezetek felfogásával ismeretesek nem lettek volna. Ha így állana a dolog, valóban szánalmas lenne. Az igazság azonban az, hogy ők tudták, mit cselekesznek. És ha az említettek ismeretében mégis a képhasználat ellen foglaltak állást, ezt elvből tették a biblia szellemének és nagyon igaz lélektani tapasztalatoknak megfelelően, hogy aztán ez az elvi állásfoglalás egészen a tudat alá gyökerező preventív intézkedéssé legyen. E biblia-szellemű preventív intézkedés jogosságát ma sem bírja elvitatni a tapasztalat. A II. helvét hitvallás állásfoglalása mindenesetre inkább bizonyított és bizonyítható a bibliából, mint Szele Miklós érve.

Csábító ugyan a „papirpápa“ kifejezett tiltásával szemben a szabadságra hivatkozással igényelt abszolutió ajánlgatása, de én csak a tiltáshoz tartom magam és ebben a tekintetben követelek magamnak annyi jogot, mint bárki más. Amennyiben ezt a jogomat valaki kétségbe vonná, eljárását kénytelen volnék spirituális terrornak minősíteni. Ha pedig e kérdésben velem szemben nem egy, de száz olyan áll is, akinek tudás-, kor- és érdembeli nagysága és idétlen személyem törpesége között olyan szédítő különbség van, mint a new-yorki felhőkarcoló és a dinnyeföldi kalyiba között: még-

egyszer kijelentem, hogy a képhasználat kérdésében a II. helvét hitvallással tartok.

Papp Kálmán Jenő.

Erre az írásra a következőket jegyzem meg:

A személyeskedés, sértegetés, terror stb. vádját, mint teljesen alaptalant, visszautasítom. Ennek megítélését nyugodtan bízom azokra, akik cikkeimet olvasták. „Személyeskedés“, helyesebben P. K. J. érvelési módjával való foglalkozás csak annyi volt legutóbbi válaszómban, amennyire P. K. J. egyenesen rákényszerített. Tárgyilagos, elvi fejtegetéseimnek túlnyomó részét szokása szerint most is teljesen figyelmen kívül hagyja; csak három mozzanatot ragad ki. Ezekre válaszom a következő: Ad 1. E pontban nem engem, hanem a bibliai tárgyú festőművészet Istentől ihletett (v. ö. 2 Mózes 31, 3 k.) nagyjait, Lionardot, Tiziant, Dürert stb., stb. leckézteti meg Papp Kálmán Jenő. Lelke rajta; azok elbírák ezt. Azonban a nagyapáról vett hasonlat egészen rossz. A gyermek ugyanis nem kénytelen vallásos fejlődése érdekében elképzelni magának a nagyapját; de a vallásos fejlődése érdekében neki tanított bibliai történetek szereplőit és eseményeit elképzelni *igenis kénytelen*. A bibliai történetek felfogása és elképzelése a kis gyermeknek szellemi munka, amit neki minden eszközzel meg kell könnyítenünk és gyönyörködtetővé kell tennünk. (Lásd Révész Imre: Öntudatos hit, 7. kérdés utolsó bekezdését.)

Ad 2. Ez a pont erőszakos törekvés a lényeg elhomályosítására. Csak ismétlem, hogy már első cikkemben is (D. P. Lap 44. sz. nov. 2. 381. l.) „Isten kiábrázolásának tízparancsbeli tilalmából“ (l. ott), mint alapvető elvből *indultam ki, tehát igenis magából a bibliából*, erre építvén föl, mint fundamentumra minden további okoskodást, — ha nem tartottam is szükségesnek még akkor (mint később a 48. számban) a tízparancsolat idevágó szövegének, a képhasználat bibliai locus classicusának, 2 Mózes 20, 4—5-nek macskaköröm közötti citálását (hiszen az elemista is jól ismeri). *Ha ez nem bibliai alapozottsága az érvelésnek, akkor semmi sem az.* Az „érvelési szabadság“ tehát éppen olyan légből kapott és csak P. K. Jenőre jellemző sértés, mint a multkori cikkében a „teológiai alapozottság látszata“. Ellenben *tény* az, hogy P. K. J. ellenem intézett támadásában *kizárólag* a II. H. Hitvallásból indult ki. Ez az eljárás még akkor is üres frázissá tenné a „bibliai-alap“ hangoztatását, ha a II. H. Hitvallást minden legapróbb részletében és minden további nélkül *azonosítani* lehetne a bibliával. Mert, ha csakugyan *bibliaellenes* — mint P. K. J. gondolja — a multban szerepelt emberl személyek „fictív“ kiábrázolása művészi festményeken vagy szobrokban: akkor nem szabad megelégedni annak kényelmes megállapításával, hogy a II. H. H. szerzője *ilyennek gondolta*,

hanem akkor ki kell azt mutatni becsületesen *magából a bibliából.*² De Papp K. Jenő ezt nem teszi. És nem is fogja tehetni soha. Ezzel a „laikusok“ rosszhiszemű megtevesztésének ellenem emelt vádja magától elesik.

Ad 3. Hogy P. K. J. kivel tart és kivel nem tart a képhasználat kérdésében : ez az ő szuverén joga, abba senkinek beleszólása nincs. Csak kettőre kérjük minden szeretettel. Az egyik ez : tegyen már végre különbséget lényeges és lényegtelen, szent és nonszent között (3. Móz. 10, 10. Ezékiel 44₂₃, 42₂₀.) és *ne eretnekítsen* senkit olyan lényegtelen külsőség miatt, amilyen képeknek bemutatása vagy be-nem-mutatása, ne újítsa fel a *ἀπίστου τῶν ἀρτύων* szomorú középkorát. Ő maga ne használja a bibliai képeket, sőt vesse meg és utálja azokat, ha jól esik neki, hiszen az a keresztyéni szabadság, melyről a multkor emlékeztem meg s amelyet P. K. J. sehogysem értett meg, az azt is involválja egyebek között, hogy lehet a szépben gyönyörködni s lehet azt meg is vetni, mert az aestheticum nem egy a mindenkire kötelező ethicummal, még kevésbé a religiosummal. A másik kérdésünk ez : *ne cikkezzon erről a témáról addig*, amíg meggyőződését komoly és elfogadható, mondjuk így : tudományos módszerű érveléssel alátámasztani nem hajlandó. Mert higye el azt nekünk : protestáns theologusnak *nem szabad* semmiféle kérdésben *kizárólag* azzal érvelnie, hogy „a II. H. Hitvallás ezt vagy azt mondja, ezt vagy azt tiltja“ és azzal „*causa finita*“. Mert Zürich nem Róma, s a h. hitvallás nem csalhatatlan pápa. A protestáns theologusnak az eszét és a minden irányú tudását, az értelmének Istentől kapott világosságát is alaposan használnia kell minden kérdésben. Pl. Papp K. Jenőnek ebben a kérdésben így kellett volna eljárnia : „én ellene vagyok a bibliai képek mindenféle

² Papp K. J. azt írja : „A II. helv. hitvallás állásfoglalása mindenestre inkább bizonyított és bizonyítható a bibliából, mint Szele Miklós érve.“ Ez igen jól hangzik — „laikusok“ számára. De ezt a tételt *bizonyítani* kell. És P. K. J. a kisújját sem mozdítja meg, hogy bizonyítsa. Én multkori válaszomban *bebizonyítottam*, hogy a helv. hitvallásnak a vallásos tisztelet tárgyát nem képező képek és festőművészet elleni tiltakozása — amennyiben ez tényleg belemagarázható a hitvallásnak itt nem egészen szerencsésen fogalmazott szövegébe — *nem igazolható a bibliából*. Egyetlenegy hely sincsen a bibliában, amely embereket ábrázoló vallásos tiszteletben *nem* részesített képek és szobrok előállítását és használatát tiltaná vagy helytelenítené, vagy amely azt bizonyítaná, hogy ilyenek használata a biblia szellemével ellentétes. *Éppen ellenkezőleg áll a dolog*. Míg az ószövetség az aranyborjúkat, teráfokat, asérákat, maccébákat és minden más, *vallásos tisztelet vagy babona céljára szolgáló* ábrázolásokat keményen tilt : addig másfelől azt mondja, hogy *a képzőművészet Isten lelkének ihletéséből van* (2 Móz. 31, 3-5.), éppen úgy, mint a testi erő (Bir. 14, 19.), a harci hősiesség (Bir. 6, 34.), az értelem (Jób 32, 8.), a tiszta szív (Zsolt. 51, 12-13.), az erkölcsiség (Zsolt. 143, 10.), vagy a próféta-ság lelke. *Ez olyan egyszerű tény, hogy nem rejthetem el csodálkozásomat afölött, hogy theológiát végzett ember ezt nem tudja és megérteni nem akarja.* Sz. M.

használatának és azt akarom, hogy más is ellene legyen ; tehát veszem a fáradságot és bibliai, hittani, lélektani, valláspedagógiai, esztétikai, történelmi és minden elgondolható érvek és bizonyítékok felhasználásával *kimutatom és bebizonyítom*, hogy azok a bibliai képek *nemcsak a II. H. H. szerzője szerint és korában, de a mai mai legjobb tudásunk, ízlésünk és megérzésünk szerint is és a mai viszonyok közt is — még akkor is, ha vallásos tisztelettel, babonával és bálványozással a legtávolabbi viszonyban sem állanak — fölöslegesek, károsak, veszedelmesek és lélekmérgezők*“. Ez még az ellenfelek részéről is tisztelettel érdemlő eljárás lett volna, még ha nem sikerült volna is.

De az olyan protestáns „tudományosság“, amelyik nem tud vagy nem akar mással érvelni a maga igaza mellett, mint egy XVI-ik századi emberi hitvallás *szavaival*, s még hozzá úgy, hogy *mitsem különböztet* aközött, ami abban a hitvallásban valóban bibliai, örökérvényű és időfölkötött, meg aközött, ami abban pusztán emberi, időszerű és ennél fogva idejétmúlt : az a protestáns tudományosság mélyen alatta áll még a sokszor méltatlanul lenézett középkori skolaszticizmusnak is. Mert azok a középkori skolasztikusok szerettek és tudtak olykor-olykor fényes módon **a maguk eszével** is gondolkozni.

Amíg tehát Papp K. Jenő beéri azzal, hogy a II. H. Hitvallást „elfogadók tudták, mit cselekesznek“ és elő nem áll a saját maga gondolataival, tudásával és tapasztalataival : addig azt kell mondanunk, hogy ő meg „nem tudja, mit cselekszik“, és addig — bocsásson meg — írásait nem fogjuk vitatkozási alapul elfogadni.

Papp K. Jenő fenti írásában semmi sincs, ami a legparányibb mértékben is megdöntene valamit azokból, amiket írtam.³

Debrecen, 1929 december 27.

Szele Miklós.

KÜLFÖLD

A vallástanítás Olaszországban.

1927-ben jelent meg Firenzében Prof. Dr. Ugo Miani-tól egy vallástan, középiskolák és művelt laikusok részére. A könyv olasz címe : Corso di Religione per alunni di Scuole medie e persone colte. Vol. IV. Il Libro della Rivelazione 1927. Firenze. Libreria Editrice Fiorentina. Opera C. Ferrari.

Az egyik holland egyházi lap közöl e könyvből néhány részletet, jellemzésére annak, hogy milyen oktatást nyernek a művelt olaszok a vallást, különösen pedig a protestantizmust illetőleg. Sajnos, a könyvet nem áll módomban megkeríteni, ami — olaszul nem tudván —

³ A képkérdésre következő számunkban még egyszer visszatérek s azzal a vitát magam részéről befejezem. Sz. M.

amúgy sem sokat jelentene. Egyrészt emiatt, másrészt a túloldal nálunk ismert érzékenysége miatt, nem fűzök a fordításhoz semmi kommentárt, az alábbiak maguk is eleget mondanak.

„Eretnekek. Így hívják azokat a keresztényeket, akik néhány Isten által kijelentett és a szent Egyház által tanított igazságot makacsul tagadnak. Az eretnokség a kevélység leánya, pedig éppen Jézus akarja, hogy mi mindent higgyünk, amit az Egyház és a pápa tanítanak.”

„A valdensek. A középkorban tekintélyes számmal voltak, most lefogytak 25,000 lélekre, Piemont néhány völgyében élnek. Elvetik a misét, a sákramentumokat (kivéve a keresztiséget), a tisztító tüzet, a bűnbocsánatot, a pápa primátusát és más katolikus igazságokat. Számuk csekély volta nem elég szemüket megnyitni annak meglátására, hogy ilyen csekélyszámú hegylakó nem lehet a Krisztus egyháza.” (89. oldal.)

„Az inkvizíció papi törvényszéke soha, senkit sem ítelt halálra; az ítéleteket világi hatóságok mondták ki; az akkori kor kódexét alkalmazták, mely az eretnokséget is a büntettek közé számította. Itt megjegyzendő, hogy a középkor későbbi periódusaiban minden eretnokség nagyon erkölcstelen volt és a nyilvános rend ellen tört. Az igazság ellenségei dühösen összezavarják a spanyol inkvizíciót a rómaival, hogy az utóbbit tegyék felelőssé a másik valóban elkövetett, vagy képzeletbeli ballépéséért.” (91. oldal.)

„Az ál-reformáció. Luther Márton volt az a szerencsétlen, hivatás nélküli ember, aki azt a szomorú feladatot vállalta, hogy az északi nemzeteket az Egyház ellen felláztassa. Luther arra számított, hogy a jubileumon való prédikálást ő reá bizzák s midőn meghallotta, hogy azzal Tetzelt bízták meg, fellázadt. Szentségtörő házasságra merészelt lépni a szerencsétlen és kiábrándult Bora Katalinnal, aki szintén kolostorból lépett ki. Luther az itál rabszolgája volt, féktelen beszédeiben, írásaiban és életmódjában. Megtérés nélkül halt meg, lelkifurdalásuktól gyötörve. Követői, akiket lutheránusoknak vagy protestánsoknak neveznek, üldözték a katolikusokat, sok papot megöltek és Németországot vérözönnel árasztották el.” (97. oldal.)

„A protestánsok tagadják az Egyházat, elvetik a tradíciót, csak a Szentírást tartják meg, melyet meghamisítottak; elvetik belőle azokat a könyveket, melyek őket elítélik; elvetették a misét és az összes sákramentumokat a keresztiségen kívül, melynek anyagát, különösen a formáját, megváltoztatják. Sokféle szektát alkotnak és mindinkább részekre szakadoznak, mivel teljes bomlásban levő hullák. A protestánsok nagyrészenek nincs többé semmiféle hite és szektáik csak az Egyház és a pápa iránti gyűlölet által tartják magukat.” (98. oldal.)

„Több hugenottát megöltek szent Bertalan éjszakáján, kizárólag politikai okokból. A katolikusoknak semmi része nem volt ezen gyilkolás-

ban, sőt a püspökök sok protestáns életét megmentették ez alkalommal és néhány katolikus áldozata is volt a gyilkolásnak.” (99. oldal.)

„Nem egy anglikán vágyakozik ismét a katolikus Egyházzal való egyesülés után. Egyrészt több katolikus elemet átvett liturgiájába és meg vannak győződve arról, hogy a misének és eucharisztának birtokában vannak, ami pedig nem helyes, mert nincsenek az ordo birtokában.” (100. oldal.)

„A protestantizmus egy teljes oszlásban levő hullá. A dollár és a sterling szektái ezerszámmal vannak. A legkülönösebb és gyakran legerkölcstelenebb tanokat hirdetik. Nemcsak hogy misszionáriusokat küldenek a missziói területekre, hogy a katolikus misszió ellen dolgozzanak, hanem különösen a katolikus országokban szemérmetlen kereskedést üznek a lelkekkel, akiket dollárral vásárolnak meg, hogy őket tévtanaiknak megnyerjék.” (103. oldal.)

„A methodisták ritkán egyeneslelkűek, azt képzelik, hogy igazságosak és erkölcsösek, pedig nem azok.” (111. oldal.)

„Az üdvhadsereg. Egy kevés jótékonysággal, mely propaganda célú szolgál, törekszenek megmérgezni a lelkeket és a katolikus hittől való eltérés szellemét beléjük csepegtetni, hogy aztán őket az eretnokségnek adják át. Az összes protestáns szekták ál-missziói munkájokban az angol vagy amerikai aranytól függenek, ezért politikai és kereskedelmi céljaik is vannak, előkészítik az utat a kereskedőknek és legtöbbször még a katonának is. A protestáns pamflet-sajtó intenzív és nemtelen kampányt folytat az Egyház ellen, Istenkáromlás és inszinuáció alapulva. Ezeknek az olvasása természetesen megvan tiltva és mindaz, aki eme tévelygő mesterek publikációit olvassa, vétkezik.” (113. oldal.)

„Itáliában a Carboneria és Massoneria a forradalmat készítik elő és különösen az ifjúságot tüzelik a pápa és Egyház ellen.” (114. oldal.)
Utrecht.

Szabó Dezső,
s.-lelkész.

Igazán senki fia, aki árva? Jézusé sem?!
Az egyháze sem! ? . . . Miért nem terjeszti akkor
az árvabélyeget?

EBBŐL A VILÁGBÓL

Falusí gondok.

Őszentő utolsó napján, tehát nyilván új-évi ajándékba kapta egyházunk, valószínűleg kapta még nagyon sok egyház a vallásminiszteriumnak azt az értesítést, hogy a tanítói nyugdíjintézeti járulékok hátrányának törlesztésére letiltja tandíjpótló államsegélyünket. — Egészen rendén van a dolog, ez csak természetes és jogos eljárás a miniszteriumtól, régi jog-

szabály az, hogy adós fizess! És mert másként vagy nem akarta, vagy nem tudta követelését biztosítani, biztosítja tehát így. Nem is ezt az eljárást kifogásolom és hibáztatom én, hiszen ez csak kifolyása, egyetlen szomorú, mélyen szomorú megnyilvánulása iskolaügyünk mai államjogi helyzetének, hanem nagy általánosságban szeretnék rámutatni iskolapolitikánkra és lehetetlen és bizonytalan iskolaügyünk rendezésére szeretném felhívni az arra hivatottak figyelmét.

A magyar népoktatás ügye az utolsó tíz év alatt hatalmas lendületet vett, grandiózus fejlődést, haladást produkált. Külső megnyilvánulásában van több egyetemünk, néhány főiskolánk, számtalan középiskolánk, elemi iskoláinknak száma csaknem megkétszereződött. Egyetemi épületeink olyan szépek és olyan nívósak, hogy a külföldiek is nagy elismeréssel emlékeznek meg róluk. A tanyák, puszták világa sem szűkölködik már iskolában, csinos iskolaépületeket találunk már itt is. A kultuskormány horribilis összeget adott segélyekben és olcsó kölcsön mellett kölcsönöket folyósított a fenntartóknak iskolák építésére. A szellemi többtermelés is pompás eredményeket mutat fel, okleveles képesített ember igen szép számban él már szerte e csonka hazában. Erre csak egyetlen esetet legyen szabad felemlítenem. Debrecenhez egészen közel, negyven kilométeres körzetben a háború előtt 12 községben élt és fungált összesen öt orvos, ma ezekben a községekben van tizenöt orvos. Nem kifogásolom én ezt az iskolapolitikát, sőt nagy elismeréssel adózom érte, de azt kell látnom, hogy ez a nagyszabású kiterjesztés és megépítés a benső, fenntartást szolgáló anyagi erő gyengítésével jár. Azt kell látnom, hogy míg kívülről szépen és jól felöltözködünk, addig a test fenntartására mindjárt száraz kenyérre sem telik már. Az én látásom szerint iskolaügyünk külső agyon támogatása emészt fel a fenntartásra szükséges összes anyagi erőt. Innen van az, hogy az államháztartás mindent igyekszik az iskolafenntartókra áthárítani és olyan követelményekkel lép fel velük szemben, amelyek azokat lehetetlen helyzetbe hozzák, sőt romlásba viszik. Melyek ezek? Az állam a tandíjpótló államsegélyeknek ma csak egyharmadát adja, a tanítói fizetések állami hozzájárulásának százalékát mélyen leszállította, elviselhetetlen nyugdíjjárulékok fizetésére kötelezett bennünket stb., stb. Nem tudom, más egyházakban hogy tudják finanszírozni az iskolai kiadásokat, csak azt tudom, hogy a mi egyházunk semmiképpen sem tudja. Én csak azt hallom lépten-nyomon presbitériumomtól, hogy az iskolaügyet meg kell oldani, mert ez így nem maradhat, ezen segíteni kell. Eddigelé türelemre intettem enyéimet, de most már belátom magam is, hogy várakozásra idő nincsen, iskolaügyünket államjogi viszonylatában sürgősen meg kell oldani. Egyházi vezetőinknek tisztázni kell az államhatalommal

szemben a jogi helyzetet a teljesítmények lehetősége szerint és egy olyan megoldást kell létesíteni, amelyik mindkét részről megnyugvást ad és fennmaradási biztonságot teremt. Elsősorban és pedig sürgősen a tanítói nyugdíj-járulékok mérséklésére s az újévi ajándék visszavonására kell rábírnunk a kiváló és érdemekben gazdag vallásminiszter urat.

Dr. Szász Imre.

Minden egyházi okmányra, iratra, levélre ragasszunk árvabélyeget!

HÍRADÁS

Cserkész ski-tábor a Mátrában.

A debreceni reformátusok tanítóképzőjének cserkészei dr. Veress István igazgató gondos vezetésével, parancsnokukkal, Somorjai Lászlóval együtt Recőkre utaztak. A fiúk hozták a saját kezük által készített skit is. A téli tábor célja az volt, hogy a hóval borított, egészséges levegőjű hegyvidéket, edző sportot megkedveltesse, másrészt a fiúk tanulmányt gyűjtsenek az eddig előttük ismeretlen vidékről s népről. A fiúk a faluban házaknál voltak elszállásolva kettesével, ezáltal közte éltek Gárdonyi palócainak. Megismerték beszédjüket, szokásaikat s a közvetlen érintkezés által örvendetes jó véleményt hagytak az alföldi metropolis diákjairól.

Mindennap kirándulás volt szerte a vidéken. Megnézték a recski, Magyarország egyetlen ércbányáját. Fent voltak a Gólyatetőn, mely az országnak egyetlen magasfekvésű turistahelye s ski terepe. Egy egész délutánt töltöttek az ország egyik legnagyobb üvegyárában. Megtekintették a világhírű parádi víz forrását s üzemét. Elgyalogoltak Sirokra, ahol egy hatalmas váromot s az ország egyetlen szfinx-szerű képződményét ismerték meg. Rendeztek azonkívül a cserkészek egy bemutató előadást, melynek mély gondolatokban bővelkedő megnyitó beszédét dr. Veress István mondta az intelligens közönségnek.

Vasárnap istentisztelet volt az igazgató lakásán, ahol ihletett, mélységes beszéddel emelte Istenhez a szülői háztól távol levő cserkészek szívét.

A feledhetetlen, tapasztalatokban gazdag táborozás hat napig tartott. A fiúk mindvégig egészségesen s vidáman éltek s igazgatójukkal, parancsnokukkal együtt felüdülve hagyták ott a gyönyörű Mátrát s a „viszontlátásra“ (szereztől hangzó) köszöntéssel búcsúzó házigazdát.

Református községekben minden község-házán készülő okmányra árvabélyeget! Egy-két fillérből hegyre várat így építhetünk.

KÜLÖNFÉLÉK

Dr. Baltazár Dezső püspök január hó 14-én mintegy két hétre Londonba és Párisba utazott, külföldi összeköttetéseinek a felelevenítésére, hogy ezáltal is nemzetünk és egyházunk javát szolgálja.

Lapunk legutóbbi száma a szerencsésen összegyűlt nagy anyagalmaz miatt elkésve jelent meg. Amennyire röstelltük magunkat a késés miatt, éppen olyan jól is esett, hogy olvasóink köréből sűrűn kaptuk a lapot sürgető leveleket. Ami annak a bizonyága, hogy a Debreceni Protestáns Lapot szeretettel várják. Gondunk lesz rá, hogy más hasonló esetben előre jelezhessük a multhatatlan késést.

Kedves megemlékezés. Siposs József túr-istvándi lelkipásztor, szatmári esperes, atyánk-fia igen meleghangú magánlevélben küldi üdvözlését az 50 éves Debreceni Protestáns Lap szerkesztőjéhez, többek közt ezeket írván: Nem tudom elhallgatni szívem érzéseit a mi kedves, szeretett lapunk 50 évi fennállása alkalmával. Hiszen én is azok közé tartozom, akik ennek a lapnak a legelső számát nemcsak „elolvasni“, hanem „olvasni“ is tudták. Az a szegény kis falusi paróchia ott az akáclobos Tiszaparton, amelynek padlózatlan, bogárhátú hajlékában felnőttem, szintén vágyakozva várta hetenként a „Sámuel Lapját“ (bárha emlékezetem nem csal az én jó apám „Samu“ lapjának¹ nevezte azt), mint egyedüli organumot, mely ezt a kis paróchiát a nagyvilággal (mert hiszen nekünk Debrecen volt a nagyvilág) összekapcsolta. Ezen kívül a jubiláris számban megjelent „A lap történetéhez“ c. nagybecsű cikked olyan erővel veri fel lelkemben a régi emlékeket, olvastára olyan közvetlenül jelennek meg előttem és szinte beszélnek hozzám, gyermekkoromnak áhítattal tisztelt és mintegy fényes köddel takart régi ismerősei, hogy ennek hatása alatt nem birom végképen eltemetni feltoluló gondolataimat, hanem közlöm azokat veled s általad a lap szerkesztőségével. Ismerjétek meg a sorokból, hogy én mindig nagy tisztelője és bámulója voltam a ti gigászi munkátoknak s különösen a Te fáradozásodnak, mellyel ezt a lapot a legválságosabb időben az anyagi összeroppanás örvényéből, a szellemi tétlenség sötét éjszakájából és a személyi intrikák töreiből kimentettétek, fenntartottátok, megerősítettétek, sőt református anyaszentegyházunk kényszerült védelmi harcának erős bástyájává, a Krisztus nevében vitézkedő éles fegyvervé tettétek. A kegyelemnek Istene áldjon meg ezért benneteket, tartsa meg testi és szellemi erőtöket, virágoztassa kedves lapotokat, mindnyájunk örömére, tanulsá-

¹ Azt én is tudom, hogy a tanítványai Samu-nak becézték Tóth Sámuel-t, de a közvetlen kortársai féltrefás tiszteletadással „Sámuel“-nek mondták a „löki diákot“-ot.
K. B.

gára, lelkünk erősítésére és magyar református Sionunk dicsőségére. Ad multos annos! Túr-istvándi, 1930 január 14-én. Őszintén tisztelő híved: Sipos József, esperes.

Új diakonissza Debrecenben. Szele György vezetése alatt áldásosan működő péterfiauccai egyházrész a gyülekezeti munka intenzívebbé tétele végett diakonisszát állított be az egyházrész munkába. Az új diakonissza Balogh Zsuzsanna, aki legelőször is az egyházrész szegényeit keresi fel, hogy a segítségre érdemes szegényeket az egyházrész vezetősége nyilvántartásba vehesse.

Az Ispotály-templomban vallásos-ünnepély volt január hó 12-én, délután 5 órai kezdettel. Imádkozott Felker János lelkész. Kátét magyarázott Nagy Sándor mezőasi lelkész. Szavalt Dobby Béla hittanhallgató. Énekelt Timáry Mária, orgonán kísérte Bartha Emma. Záró imádságot mondott Molnár Ferenc lelkész.

A nyilastelepi egyházrészben a hitélet örvendetesen mélyül. A hívek oly szép számmal látogatják az istentiszteleti alkalmakat, hogy a hívek egyrésze az ima-teremben nem fér meg.

Egyházrajzi adatok a debreceni református egyházban az 1929. évben. Élveszületett törvényes fi: 724; nő: 691; törvénytelen fi: 121; nő: 140. Halva született törvényes fi: 24; nő: 34; törvénytelen fi: 7. Összes születettek száma: 1711. Házasságra lépett tiszta református pár: 363; református vegyespár: 133; Összesen: 496. Meghaltak a finemből: 801; a nőnemből: 719. Összesen: 1520. Áttértek hozzánk más egyházból fi: 20; nő: 15. Összesen: 35. Kitértek tőlünk más egyházba fi: 5; nő: 23; Összesen: 28. Szaporodás finemen: 90; nőnemben: 138. Összesen: 228. A 182 vegyes párból egyezséget kötött javunkra 58; kárunkra: 51; nem kötött egyezséget: 73. Lélekszám 1929 december hó 31-én finemben: 34,451; nőnemben: 36,400. Összes lélekszám: 70,581.

A Kossuthuccai egyházrész bibliaköre jól sikerült összejevetelt tartott január hó 8-án, a régi Dóczi-intézet nagytermében élénk érdeklődés mellett. Az összejevetelen Bibliát magyarázott Magyar Bertalan segédlelkész, Madar Zoltán segédlelkész pedig az adventistákról és a szektákról tartott előadást.

A legációi szabályrendeletet a kollégium igazgatósága az egyházkerületi közgyűlés határozata szerint megküldte minden egyházkerületünkbeli anyaegyház lelkészi hivatalának, annyi példányban, ahány rendes lelkésze van az egyházközségnek. Megküldte továbbá mindegyik theologiai akadémia igazgatóságának is. Ha valahova nem érkezett volna meg, vagy több példány volna szükséges, a Kollégium igazgatósága készséggel küld belőle, ha eziránt megkerestetik.

A sárospataki főiskola igazgatósága pályázatot hirdet a főiskola történetének 1—2 ivnyi terjedelemben való megírására. Feltételek a

következők: a) a megírandó munkától megkivántatik, hogy abban a főiskola történetére vonatkozó eddigi tudományos kutatások eredményei felhasználtsanak; b) a megírandó munka formája ne tudományos, hanem népszerű legyen; c) a pályadíj összege 200 P, amelynek megítélése felől a főiskola előljárósága által választott öt tagú bizottság fog dönteni felebezhetetlenül; d) pályázati határidő 1930 december hó 31., amely időpontig a pályaművek a főiskola igazgatóságához zárt jelű boríték melléklésével, küldendők be. A pályanyertes mű kiadói joga a főiskolára száll át.

A piacuccai egyházzész vezetősége január hó 14-én, nagyszabású vallásos-ünnepélyt rendezett a Kistemplomban. Az ünnepélyen Bibliát magyarázott Kalas Ferenc hitoktató-lelkész. Imádkozott Szele György lelkész és Kovács József segédlelkész. Énekelt Kalas Ibolya, szavalt Hevessy Erzsike.

Hasznos ajándékot ad az szeretteinek, aki a Magyar Keresztyének leszakíthatós tömbnaptárát ajándékozza. Megszerezhető a Központi Lelkészi Hivatalban (Kálvin-tér 17.) 1-60 P árban.

A budapesti református theologia január hó 14—16. napjain Ráday uccai székházában konferenciát rendezett. A Református Lelkésznék Országos Szövetsége is ugyanekkor tartotta konferenciáját és közgyűlését.

A csapóuccai egyházzész második közmívelődési estjét január hó 5-én tartotta Szappanos uccai otthonában. Az estély előadója dr. Karácsony Sándor budapesti tanár volt.

A nagyenyedi Bethlen Kollégiumtól, amelynek a háború előtt 11,000 hold földje volt, az agrár reform útján az oláhok 8000 hold földet vettek el. Most azzal az indokolással, hogy az első alkalommal nem helyesen állapították meg a Kollégium szükségletét, ismét kisorsították 1000 hold erdőt.

Lelkészbücsűzés. Somogyvisontán lélekemelő ünnep keretében búcsúzott el a gyülekezettől Máté Lajos lelkész, aki 42 éven át teljesített lelkészi szolgálatot és most nyugalomba vonult. A község a nagyérdemű lelkészét diszpolgárává választotta.

A szendi gyülekezet Sarudy Györgyöt választotta meg lelkészenek.

Budapest Kelenföld—Lágymányosi református egyház újonnan épült temploma részére méltóságos Dicsőfi Kálmán ny. államtitkár, főgondnok s Samu János református gimnáziumi igazgató, gondnok urak Szlezák László budapesti hírneves harangöntőnől, Magyarország aranykoszorús mesterénél, egy új harangot rendeltek meg. Az egyház pedig négy harangra szóló álló vasállványt rendelt meg a hírneves mesternél. Mint értesülünk, az új harangot febr. hóban óhajtják felavatni.

Kálvinista Szemle című laptársunk a múlt év végével betöltötte fennállásának tizedik esztendejét. Ebből az alkalomból ünnepi számot

adott ki, melyben közölte a hozzáérkezett üdvözléseket. Ezekhez mi is örömmel csatlakozunk s érdemes laptársunknak szívből kívánunk boldog és hosszú életet.

A bárándi diakonátus ünnepszombatján szeretetvendégséget rendezett. Előző vasárnap a lelkész a szószékből kihirdette, hogy a jókedvű adakozók adományait ünnepszombatján délelőtt hozzák fel a nagyleányiskolába, a szegények figyelmét pedig felhívta, hogy az adomány átvétele végett délután 2 órakor ott jelenjenek meg. A szegénység az Úr Jézus Krisztus kicsinyein látszott meg legjobban. 100 családból 357-en jelentkeztek. Legyen áldott az Isten, megsegített bennünket, hogy mindenkinek tudtunk valamit adni, üres kézzel senki sem ment el; kenyeret, szalonnát és főzeléket mindenki kapott. Az adományok megnevezése és értéke: 1. 7 mm. búzából 156 kenyér, értéke 190 P. 2. 60 kg. liszt 25 P. 3. 5 mm. burgonya 30 P. 4. 1 mm. főzelék 50 P. 5. 50 kg. szalonna 100 P. 6. 18 pár cipő és 8 öltözet ruha 312 P. 7. Tankönyvek és népszerű olvasmányok 50 P. 8. Ruhaneműek: fehér ruha, kendők, harisnyák 152 P. Összes érték 909 P. Legyen áldott a jó Isten, ki bennünket a megpróbáltatások idején ennyire megsegített.

Szerkesztői üzenetek.

S. J. Túrístvándi. Nagyon szépen köszönjük a kedves megemlékezést. Mult évi utolsó számunkban már jeleztük, hogy a következő évvel az ötvenedik folyamot kezdjük. Nagyon díszítette volna a lapot, ha tőled is kaphattunk volna akkorra néhány sort.

TARTALOM: Porzsolt István: Nőnevelésünk. — **Egyház:** Bartha László: Lehet-e, vagy kell-e tartani ügynevezett utógyszisztentiszteletet? ... s ha igen, hogyan? — **Közélet:** R. I.: Egy harmadik egyházi lapjubiläum. — **Emlékezések:** Baráth Imre: Hogyan lettem a Debreceni Protestáns Lap munkatársává? — **Megbeszélés:** Papp Kálmán Jenő: Mégegyszer! (Szele Miklós megjegyzésével). — **Külföld:** Szabó Dezső, s.-lelkész: A vallásitanítás Olaszországban. — **Ebből a világból:** Dr. Száz Imre: Falusi gondok. — **Híradás:** sl.: Cserkész ski-tábor a Mátrában. — **Különfélék.** — Szerkesztői üzenetek. — Pályázat.

Pályázat.

A szamoszegi református egyház lemondás miatt megüresedett orgonista-kántortanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalom: hámoszobás és előszobás lakás természetben, melléképületekkel (istálló, magtár, kocsiszín, nyárikonyha, pince és sertésöl), 16 kishold szántóföld, 4 kishold legelő, 62 Hl. és 69 liter búza egyház magtárából havi, vagy negyedévi részletekben kimérve, 240 aranykorona, egyház pénztárából havi részletekben fizetve, 5 öl kemény tűzifa beszállítva, stóla. Földek adóját egyház fizeti. Értékegység 97.

Köteleességei: a reábizott osztályok taní-

tása. Kántori teendők végzése, egyházi énekkar vezetése. Konfirmándusok előkészítése és belmissziói munkákban díjtalan segédkezés. Lelkészi akadályoztatása és kanonikus alkalmakkor szószéki szolgálat végzése.

Pályázók kellően felszerelt kérvényeiket válaszbélyeggel ellátva lelkészi hivatal, Szamoszeg, küldjék be folyó évi január hó 26-ig. Január 27-én délelőtt 11 órakor orgona- és énekpróbán megjelenés kívánatos. Állás megerősítés után azonnal elfoglalandó.

Batta Miklós,
ref. iskolasz. elnök.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református gimnázium fenntartótestülete pályázatot hirdet a nyugdíjazás folytán megüresedett történelem-földrajzi helyettes tanári állásra. Pályázhatnak fenti szakcsoportra képesített református valóságos okleveles középiskolai tanárok. A szabályszerűen felszerelt kérvények január hó 23-ig az intézet igazgatóságához küldendők. Az állás február 1-én elfoglalandó.

Hódmezővásárhely, 1930 január hó 8.

Lázár Lajos,
az igazgatótanács elnöke.

D. Nagy Sándor,
gimn. igazgató.

Pályázat.

A botpaládi egyház presbiteriuma pályázatot hirdet az üresedésben levő organista-kántortanítói állásra. Fizetés: 40 mázsa búza, 14 köbméter tűzifa, mintegy 8 kat. hold föld használata, amely azonban az OFB által juttatandó földdel lényegesen több lesz, két legeltetési jog, a községi faiskola kert használata, melynek nagy része gyümölcsös, alkalmas lakás kerttel és megfelelő államsegély. Kötelesség: a reábizandó osztályok tanítása, templomi orgonázáson kívül egyházi énekkar vezetése, kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén szószéki szolgálat, egyháztársadalmi munkákban való segédkezés és egyházi jegyzőség. Pályázati határidő 1930 február 1.

Kánya Gyula,
lelkész.

A szerkesztésért és kiadásért felelős a lapfőigazgató:
Dr. KUN BÉLA.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő fűtőképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bődönők, dicszóölő-kések, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1930.

Hazánk legrégebb és legnagyobb harangöntődéje

ALAPÍTVÁ 1816-BAN.

SELTENHOFER FRIGYES FIAI

m. kir. udvari szállítók

SOPRON.

Harangokat

öntenek a legfontosabb harangöntvényből minden hangnemben és legszebb kivitelben.

Legmagasabb bel- és külföldi kitüntetések bizonyítják harangjaink kiváló minőségét.

1900. évi párizsi világkiállításon nagy aranyérem stb., stb., majd legújabbán a soproni, celldömölki, székesfehérvári, kapuvári, szombathelyi és kaposvári országos kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve.

Szállítunk előnyös fizetési feltételek mellett, az egyházak teljes megegyezésére.

Költségvetések és kiszállások ingyen és díjmentesen. Összes szállított gyártmányainkról elismerőleveleket tudunk felmutatni.

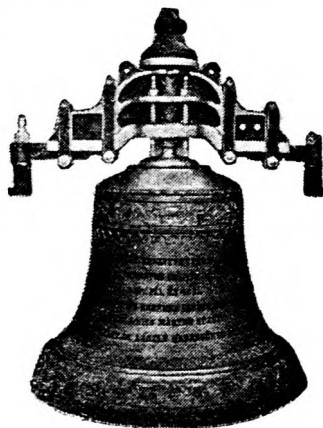
Magyarország aranykoszorús mestere

SZLEZÁK LÁSZLÓ

harang- és ércöntőde, harangfelszerelés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPAN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz.

A törökszentmiklósi református egyház részére készült 1770 kgr.-mos harang.

Az 1900. évi párizsi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításon nagy aranyéremmel kitüntetve.

Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

Előnyös fizetési feltételek.

Számos egyházi elismerőlevél.

